

În edituri brașovene

Dincolo de cortină
de Gabriela Hornoiu
(Libris Editorial, Brașov, 2015)

Care este cel mai mare rău care i se poate întâmpla unei persoane?! Sigur se pot da o multitudine de răspunsuri, după cum viața ne-a scutit sau nu de suferință. Se pot face liste, teoretizări, clasamente, polemici, în funcție de câtă afecțiune este implicată și după câte combinații logice sunt posibile. Un părinte dedicat, conștient și iubitor va răspunde, însă, fără rezerve: cel mai mare rău care i se poate întâmpla unei persoane este ca fiul său sau fiica sa să pățească ceva, să se îmbolnăvească de vreo boală incurabilă și să se chinuie sau (și mai groaznic) să se chinuie și să moară înaintea ta! Cel mai rău lucru care i se poate întâmpla unui om este să își îngroape născuții! Anul trecut m-am gândit foarte mult la asta. Am îngropat un prieten de 24 de ani și i-am văzut părinții, o colegă și-a îngropat fiul de 12 ani și i-am văzut ochii, un amic a aflat despre boala incurabilă a pruncului său și am văzut cum se stinge pe picioare...apoi poate neîntâmplător am sărbătorit 300 de ani de la martiriul unui voievod român care și-a văzut înainte decapitați cei patru fii (oare ce o fi fost în sufletul mamei lor, Doamna Maria Brâncoveanu?).

În martie anul acesta am citit o carte apărută în 2012 și intitulată *Simplu, Daria. Jurnal neterminat*. Ea cuprindea paginile lăsate de brașoveanca Daria Hornoiu înainte de a închide ochii la 21 de ani (după o luptă de opt ani cu cancerul). Auzisem de ea și de povestea ei, știam că fusese șagunistă și că urma să încheie cursurile Facultății de Psihologie a Universității „Transilvania” Brașov ca șefă de promoție, știam că în 2006 publicase volumul *Dincolo de oră* pentru care, în 2008, USR îi dăduse un premiu. Am citit și am lăcrimat. M-am gândit la mama acestei tinere, la inumana suferință a unei femei care își pierde unicul copil, cu atât mai mult unul special, talentat și plin de viață. M-am gândit și am lăcrimat. Apoi am

aflat că mama ei, Gabriela Hornoiu, își făcuse un blog și că îi scria scrisori fetei, că își povestea experiența, că posta poeme frumoase. Se înțelege astfel că, imediat ce am aflat de această carte, mi-am dorit să o citesc și să o am.

Am citit *Dincolo de cortină* pe nerăsuflăte. Așa am intrat în culisele unor întâmplări care te fac să spui la rândul tău „nu da Doamne omului cât poate să suporte!”. Am dat la o parte catifeaua groasă și prăfuită a banalei existențe ca să intru în particularul unei suferințe care aruncă o biată femeie la granița întunecată a nebuniei, a insuportabilului, a zvârcolilor, a durerii inexprimabile. Ca o călătorie indecisă cu luntrea lui Charon. Un dute-vino al disperării și-al mâinilor frânte.

Am citit cartea și m-am bucurat că ea se susține nu doar prin poveste (care bate literatura!) ci și ca text literar, ca și creație în sine. În primul rând are o construcție interesantă: ca un fel de mozaic din mici flasch-uri, sau mai bine ca acele imagini făcute din alte mici imagini, mici scene aparent disparate, dar care dau un tablou mare, coerent: suferința peste poate a unei femei, a unei mame. O femeie îndrăgostită de un locotenent, cu care are o fică și cu care rămâne grea și a doua oară. O femeie tânără cu un soț tânăr, cu o fetiță de șapte luni și cu un băiețel care stă să vină. O femeie tânără îndrăgostită căreia viața îi pare o imensă promisiune... până când locotenentul tânăr moare la 23 de ani de leucemie, lăsând-o devastată și stingheră ca o cerșetoare. Mai mult, locotenentul îndrăgostit nu pleacă singur, ci împreună cu băiețelul ce stătea să vină (femeia pierde de zbrucium sarcina). Are loc prima înmormântare și a doua. Rămâne cu fiica, devenită singura speranță, singura ancoră, singura rațiune de a fi. Una pentru alta ca două surori, ca două oglinzi. Pe la 13 ani se descoperă, însă, că fata are cancer și începe lupta pentru ultima reduță de dragoste. Tratamente, chimioterapie, disperare, internări în spital, perfuzii, copii chei cu afte la gură, plâns, spăgi, mizerie și așa mai departe, ca-ntr-o spirală grotească a morții, ca într-un carusel hidos al descompunerii. Avem scene emoționale dinainte de moartea soțului legate de rememorări fierbinți din timpul luptei cu cancerul fetei, avem râsete puse lângă tablouri ale agoniei, avem strigăte ale deznădejdiei lipite de dimineți cu soare etc. și toate trec unele în altele, reușindu-se niște surprinzătoare imagini suprarealiste și expresioniste. Din când în când, ca un fel de refren, apar veritabile amintiri din copilărie (timp și loc al fericirii, al inocenței, al viselor), cărora autoarea le mărește minunat autenticitatea prin folosirea graiului moldovenesc.

Inițial înțelegi că aceste miniaturi ale copilăriei sunt date de nevoia suferinței de a întâlni inocența, ca să nu se culpabilizeze, ca să se suporte, ca să găsească sens. Apoi constai că aceste povești vin și la rugămintea fiicei, nu doar ca o încercare de a uita, de a suporta perfuziile, de a devia gândurile, cât mai ales ca o nevoie de simulare a vieții, ca o încercare de a extinde imaginativ viața. Așa că mama care îi lungește fiicei viața cu povești devine o altfel de Șeherezadă.

În al doilea rând găsești în această carte foarte frumoase pasaje poetice, unele rânduri sunt, fără tăgadă, versuri. De altfel, se poate spune că *Dincolo de cortină* e o îndelungă jelanie, ca un poem cu doliu. Până la urmă, pus în situații similare, ori înnebunești, ori te duci în poezie (ce e de altfel poezia decât un veritabil revers?). Și Gabriela Horoiu face reușit aceste ieșiri în decor, dovedind că suferința, chiar cruntă, poate să nu te schimonosească, ci dimpotrivă, te poate detașa deplasându-te acolo unde existența se vede panoramic.

Gabriela Horoiu ne arată inventiv cum viața este scenă în scenă în scenă; cum dincolo de spectacolul public poate sta complicitatea pe viață și pe moarte a unei fiice și a unei mame („Ce e dincolo de cortină, știm doar noi două!” – pag. 29), cum dincolo de cortina acestei suduri și de încercarea mamei de a sta tare și de a zâmbi și de a încuraja stă plânsul secret și fără oprire al mamei și revolta și perpelirea și teama de a nu o lua razna; cum dincolo și de asta stau camerele goale după înmormântarea soțului și apoi după înmormântarea fiicei – sinistre scene cu scaune goale și cu gol în piept și cu fără de rost și cu uși deschise și cu vânt indiferent.

Dincolo de cortină e o carte de plâns! E Cartea Mamei; o continuare reușită a cărții fiicei. A doua bucată din diptic. O carte despre cel mai mare rău care i se poate întâmpla unei persoane, despre o realitate pe care, prin nefirescul ei, nici limba nu o poate suporta, de vreme ce nu avem nici un cuvânt pentru ea. Dacă fata care își pierde părintele e orfană, dacă femeia care își pierde soțul este văduvă, mama care își pierde fata nu are nici un cuvânt, rămâne de-a pururi mamă și tace. Uneori, ca să nu își piardă mințile, scrie!

Șalom și...leuștean
de Angela Bîrsan
(Libris Editorial, Brașov, 2015)

Despre Angela Bîrsan nu știam mai nimic atunci când am decis să citesc cartea. M-a incitat titlul, care este în egală măsură amuzant, inedit, straniu. De pe coperta IV un scriitor româno-israelian, Roni Căciularu, m-a făcut să înțeleg că ar fi vorba despre reportaj literar (autoarea este fost redactor TVR), iar din prefață, semnată tot de el, că acest reportaj literar ar fi unul ficționat, adică există un personaj Teodora Parascan – un fel de alter ego (în fapt același ego) al Angelei Bîrsan – care face câteva călătorii în Israel și care se hotărăște să scrie o carte despre această țară.

Povestea de fond e simplă: jurnalista îl cunoaște în urma unui interviu pe un investitor româno-israelian (Armand Schor) și simte o anume rezonanță care crește spre simpatie. După ceva timp, simpatia lui ia forma unei invitații pentru un info-trip de cinci zile în Țara Sfântă. Un vis împlinit, dar servit prea turistic. Chiar și așa interesul e stârnit și apare dorința de a repeta și de a adânci experiența (și de a face notații), bine primită de el, astfel că jurnalista noastră este găzduită și plimbată de-a lungul și de-a latul țării încă de vreo două ori.

Primul sfert al cărții este scris grăbit, alert, în viteză. În această parte de început ai sentimentul că scriitoarea vrea prea multe cu cartea, textul nu respiră, nu face pauze, nu are tăceri. Nu știi dacă e zi sau noapte, dacă este dimineață sau seara, totul pare un timp fără virgule. Scriitoarea nu dirijează șuvoiul de gânduri și de stări, nu se așează la intersecții și nu pune ordine. De pe la pagina 62 ritmul se mai domolește și textul capătă spațialitate.

Se poate spune că autoarea are tentația simultană a două pedale: pe de o parte să scrie reportaj, iar pe de altă parte să încerce o poveste de dragoste. Până spre jumătatea cărții autoarea este indecisă, apoi, spre norocul ei și al nostru, alege reportajul (în care este dovedit bună). Foarte interesante sunt, de pildă, întâlnirile cu câțiva foști șefi de servicii de informații, cu un diplomat și cu un scriitor. Din discuțiile cu ei iese în evidență un Israel surprinzător, o țară a provocărilor, a pariurilor câștigate. O țară cu puțin peste 6 milioane de oameni, cu o istorie de 60 de ani și care, deși are „vecinătăți grele”, a ajuns economia cea mai puternică din zonă și lider în democrația Orientului Mijlociu. O țară din deșert în care apa e cântărită cu strășnicie, dar care e plină de flori, de sere, de plantații și exportă fructe și legume în toată lumea etc.

La fel de bine își face reporterul treaba și când pune sub lupa profesiei locuri. Sunt pagini în care putem vorbi cu adevărat de reportaj literar, de realitate scrutată și redată cu mijloace artistice. Pasaje frumoase, interesante, sensibile, sunt scrise despre câteva orașe și despre teritoriile palestiniene, despre Muzeul Holocaustului și despre *dubla identitate* a româno-evreilor, care nostalgiază după locul nașterii și care se adună să vorbească și să cânte românește, care își oferă (salivând) leuștean (plantă rară acolo) în loc de buchete de flori. Șalom!